
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

משפט וקהילה בקרב יהודי ארצות האסלאם בימי הביניים - 13404

תאריך עדכון אחרון 11-10-2018

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר עודד זינגר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: odedzinger@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שלישי, 10:00-11:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

כיצד חוו יהודי ארצות האסלאם את מערכת המשפט בימי הביניים? באיזה אופן יכלו יהודים לפעול במסגרת המוסדות המשפטיים, היהודים והמוסלמים, ולתמרן ביניהם לטובתם? בקורס זה נלמד להכיר את המערכת המשפטית של הקהילות היהודיות בארצות האסלאם בימי הביניים מנקודת המבט של יהודים ויהודיות מן השורה. דרך תעודות הגניזה הקהירית נבחן את מוסדות הדין, האנשים שאיישו אותם והדרמות שהתחוללו בהם. בעזרת מגוון של גישות מחקריות נראה כיצד הזירה המשפטית השתלבה במרקם החברתי העשיר של הקהילות היהודיות ושל החברה המוסלמית הסובבת ונלמד מה היסטוריונים יכולים להפיק מתעודות משפטיות ומחקר מערכת המשפט. הרבה מהמקרים שנלמד יסובו על ענייני משפחה ומגדר.

מטרות הקורס:

הכרה עם המערכת המשפטית של הקהילות היהודיות בארצות האסלאם ומגוון התעודות המשפטיות הנמצא בגניזה. הבנת היחסים המורכבים בין היחיד, מוסדות הקהילה היהודית ואלו של המדינה המוסלמית. פיתוח 'ארגז כלים' מתודולוגי שניתן להשתמש בו בחקר היחסים בין משפט לחברה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לנתח תעודות היסטוריות מסוגים שונים בעזרת גישות מתודולוגיות שונות.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: שילוב של הרצאות, דיון, קריאה מודרכת במקורות ראשוניים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- שבוע 1: מבוא: משפט ו... (השלם את החסר: חברה, תרבות, ספרות, מגדר, כלכלה).
- שבוע 2: בית הדין היהודי - רקע היסטורי ומבט סינכרוני:
- שבוע 3: המעמד והסמכות של בית הדין היהודי בארצות האסלאם: בין אוטונומיה לאינטגרציה.
- שבוע 4: בית הדין והתעודות הקשורות אליו.
- שבוע 5: מה אפשר לעשות עם כתובות וגטין?
- שבוע 6: משפט וספרות.
- שבוע 7: יישוב סכסוכים.
- שבוע 8: אלימות, סטייה וגבולות הכוח הקהילתי.
- שבוע 9: פלורליזם משפטי (I). שו"ת ופטיציות.
- שבוע 10: פלורליזם משפטי (II). ערכאות גויים.
- שבוע 11: האנשים שמאחורי המוסדות (פרוסופוגרפיה).

שבוע 12: מאחורי הקלעים של הזירה המשפטית.

חומר חובה לקריאה:

בנוסף למטלת הקריאה השבועית המפורטת למטה, נקרא גם מספר תעודות גניזה או מקורות ראשוניים (בתרגום לעברית או לאנגלית). לעיתים נקרא את התעודות יחדיו בשיעור ולעיתים אבקש לקרוא אותם לפני השיעור. מטלות קריאה אלו יהיו קצרות יחסית, אך ידרשו קריאה איטית וזהירה.

16.10.2018 - שבוע 1: מבוא: משפט ו....(השלם את החסר: חברה, תרבות, ספרות, מגדר, כלכלה).

Kitty Calavita, Invitation to Law and Society: An Introduction to the Study of Real Law, 1-9.

23.10.2018 - שבוע 2: בית הדין היהודי - רקע היסטורי ומבט סינכרוני: מנחם אלון, המשפט העברי: תולדותיו, מקורותיו, עקרונותיו, מהדורה שלישית מתוקנת, ירושלים תשנ"ח, עמ' 4-41.

30.10.2018 - בחירות מונציפאליות. ממשו את זכותכם הדמוקרטית.

11.2018.6 - שבוע 3: המעמד והסמכות של בית הדין היהודי בארצות האסלאם: בין אוטונומיה לאינטגרציה.

גויטיין, "ראש ישיבת ארץ-ישראל כראש היהודים במדינה הפאטימית" ו"על אישור ממשלתי למינוי ראשי ישיבות ודיינים" בתוך היישוב בארץ-ישראל בראשית האיסלאם ובתקופת הצלבנים, ירושלים תש"ם, עמ' 81-52.

'חווה עמר' על פי אחכאם אהל אלדמה מאת אבן קיים אלג'וזיה (תרגום ח' לצרוס-יפה) בתוך סופרים מוסלמים על יהודים ויהדות, עורכת חוה לצרוס-יפה, ירושלים תשנ"ו, 267-268.

13.11.2018 - שבוע 4: בית הדין והתעודות הקשורות אליו.

שלמה דב גויטיין, "תחום השיפוט של קהילה" בתוך חברה ים תיכונית (עיבוד וקיצור לכרך אחד), עמ' 383-408.

20.11.2018 - שבוע 5: מה אפשר לעשות עם כתובות וגטין?

ידידה כלפון סטילמן, "כתובות הגניזה כמקור ללבוש האשה בימי הביניים", תעודה, א, תש"ם, עמ' 160-149.

אמיר אשור, "הגנה על זכויות האישה על פי הסכמי נישואין מן הגניזה הקהירית ומקורות ערביים מקבילים", ג'מאעה יט (תשע"א) 36-7.

• 27.11.2018 - שבוע 6: משפט וספרות.

שולמית אלמוג, משפט וספרות, עמ' 11-28 ו96-57.

• 4.12.2018 - שבוע 7: יישוב סכסוכים.

Simon Roberts, "The Study of Disputes: Anthropological Perspectives," in Disputes and Settlements: Law and Human Relations in the West, ed. John Bossy, Cambridge 1983, 1-24.

11.12.2018 - שבוע 8: אלימות, סטייה וגבולות הכוח הקהילתי.
אברהם גרוסמן, "עבריינים ואלמים בחברה היהודית באשכנז הקדומה והשפעתם על סדרי הדין" שנתון המשפט העברי של המכון לחקר המשפט העברי, ח, תשמ"א, עמ' 135-152.
יום טוב עסיס, "פשע ואלימות בחברה היהודית בספרד (המאות הי"ג-ה"ד) ציון, נ, תשמ"ה, עמ' 240-221.

• 18.12.2018 - שבוע 9: פלורליזם משפטי (I). שו"ת ופטיציות.
עידו שחר, מגשרים בסכסוכים ומתווכים בין קהילה למדינה: יישוב סכסוכים בקרב הערבים בישראל בראי הפלורליזם המשפטי, מרכז תמי שטינמץ למחקרי שלום, תל אביב 2018, עמ' 16-26.
Marina Rustow, "Patronage in the Context of Solidarity and Reciprocity: Two Paradigms of Social Cohesion in the Premodern Mediterranean," in Patronage, Production and Transmission of Text in Medieval and Early Modern Jewish Cultures, ed. Esperanza Alfonso and Jonathan Decter (Turnhout: Brepols, 2014), 13-44.

25.12.2018 - חגיגות חג המולד. כוכב זורח מעל בית לחם.

1.2019.1 - שבוע 10: פלורליזם משפטי (II). ערכאות גויים.
Uriel Simonsohn, A Common Justice: The Legal Allegiances of Christians and Jews under Early Islam (Philadelphia, 2011), 174-204.

1.2019.8 - שבוע 11: האנשים שמאחורי המוסדות (פרוסופוגרפיה).
Lawrence Stone, "Prosopography" Daedalus 100 (1971), 46-79.
מרים פרנקל, 'האזהבים והנדיבים': עילית מנהיגה בקרב יהודי אלכסנדריה בימי הביניים, עמ' 47-49 ו-86-74.

15.1.2019 - שבוע 12: מאחורי הקלעים של הזירה המשפטית.
Marc Galanter, "Justice in Many Rooms: Courts, Private Ordering, and Indigenous Law" Journal of Legal Pluralism 19 (1981), 1-34.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 20 %
הגשת עבודה 50 %
הגשת תרגילים 30 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: